

Một số vấn đề về thanh tra công vụ

■ TS. BÙI ĐỨC KHÁNG

Công vụ là một khái niệm, một phạm trù mang tính lịch sử. Ở những nước khác nhau thì công vụ được hiểu không toàn toàn giống nhau. Quan niệm về công vụ được khẳng định phụ thuộc vào quan điểm chính trị, chế độ chính trị, xã hội và bản chất của mỗi nhà nước.

Mặc dù quan niệm không hoàn toàn giống nhau giữa các quốc gia, các thời đại về công vụ, song nhìn chung các quan niệm trên vẫn có điểm chung là một dạng của lao động xã hội, nhằm thực hiện chức năng, nhiệm vụ của nhà nước phục vụ lợi ích của quốc gia, được điều chỉnh bởi pháp luật - ý chí của nhà nước, công vụ luôn gắn với quyền lực nhà nước, nhân danh nhà nước, hoạt động này chủ yếu do công chức nhà nước thực hiện. Bằng hoạt động thực hiện các công vụ được giao, công chức là người thay mặt cho nhà nước giải quyết mọi quyền lợi và trách nhiệm của công dân.

Nhà nước ta là nhà nước xã hội chủ nghĩa, nhà nước của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân, việc thực hiện công vụ của công chức nhà nước là phục vụ nhà nước, phục vụ nhân dân. Tinh thần này đã được thể hiện trong "Quy chế công chức Việt Nam" ban hành theo Sắc lệnh 76/SL ngày 20-5-1950 của Chủ tịch nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà: "Công chức Việt Nam phải phục vụ nhân dân, trung thành với Chính phủ, tôn trọng kỷ luật, có tinh thần trách nhiệm và tránh làm những việc có hại đến thanh danh công chức hay đến sự hoạt động của bộ máy nhà nước. Công chức Việt Nam phải cần kiệm, liêm chính, chí công vô tư". Pháp lệnh Cán bộ, công chức do Ủy ban Thường vụ Quốc hội ban hành năm 1998, sửa đổi năm 2003 đã dành hẳn một chương (Chương III)

(*) Học viện Hành chính Quốc gia

"quy định những việc cán bộ, công chức không được làm".

Chính vì có tầm quan trọng như vậy nên hoạt động công vụ cần phải có sự kiểm tra giám sát một cách chặt chẽ. Thanh tra là một hoạt động kiểm tra thường xuyên của hoạt động quản lý nhà nước nhằm mục đích làm cho những hoạt động quản lý của nhà nước luôn luôn đi theo đúng những chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước. Công vụ là hoạt động của các công chức có liên quan hữu cơ đến việc triển khai thực hiện đường lối, chủ trương, chính sách của nhà nước, của các cơ quan hành pháp. Các chủ trương đường lối của Đảng và Nhà nước muốn trở thành hiện thực phải dựa vào các hoạt động của công chức. Chính vì lẽ đó cần phải có biện pháp thúc đẩy việc thực hiện các chủ trương, chính sách trên. Trong số những biện pháp đó là phải thanh tra công vụ. Tức là kiểm tra việc thực hiện chức năng, nhiệm vụ của cán bộ, công chức trong thực thi của công vụ.

Theo quan niệm và cách hiểu về thanh tra, kiểm tra hiện nay chưa hoàn toàn thống nhất với nhau thậm chí có những quan điểm cho rằng thanh tra và kiểm tra là một. Ví dụ: trong Từ điển tiếng Việt: "Thanh tra là kiểm tra, xem xét tại chỗ việc làm của địa phương, cơ quan, xí nghiệp" (Tr.830, NXB TP.Hồ Chí Minh, 2002).

Theo quan niệm phổ biến hiện nay, giữa thanh tra và kiểm tra có sự đan xen lẫn nhau, Từ điển pháp luật Anh - Việt: "Thanh tra là việc xem xét, việc thanh tra, việc kiểm tra, khám xét đối với đối tượng bị thanh tra" (Tr. 310, NXB TP. Hồ Chí Minh, 2002). Theo Từ điển Luật học: "Thanh tra là sự tác động của chủ thể đến đối tượng đã và đang thực hiện thẩm quyền được giao nhằm đạt mục đích nhất định". Từ điển Đức - Việt, Beau gen xem

xét: "Thanh tra trong hệ thống các cơ quan hành chính nhà nước là hoạt động của cơ quan hành chính nhà nước cấp trên với cơ quan hành chính cấp dưới trong việc thực hiện chức năng, công vụ của mình được giao".

Như vậy, thanh tra thực chất là một hoạt động quản lý nhà nước được thực hiện bởi cơ quan, người có thẩm quyền nhân danh quyền lực nhà nước, tác động đến đối tượng quản lý trên cơ sở xem xét, đánh giá đúng sai trong hoạt động của đối tượng bị quản lý nhằm bảo vệ lợi ích của nhà nước, các quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, công dân.

Từ những phân tích trên có thể hiểu: Thanh tra công vụ là hoạt động kiểm tra của cơ quan hành chính cấp trên đối với việc thực hiện các chủ trương, chính sách của các cơ quan hành chính cấp dưới. Nhất là việc kiểm tra thực hiện các chính sách mới.

Nội dung thanh tra công vụ theo chúng tôi là rất rộng, bao gồm tất cả những việc thực hiện các nhiệm vụ được giao, nhưng tập trung vào những việc cần phải thực hiện các đường lối chính sách mới của Đảng và Nhà nước.

Để hoạt động thanh tra công vụ đạt được hiệu quả, đúng pháp luật, Thanh tra công vụ cần tuân thủ một số nguyên tắc sau đây:

- Nguyên tắc đảm bảo sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam. Ở nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam, Đảng Cộng sản là lực lượng lãnh đạo nhà nước, lãnh đạo xã hội (Hiến pháp 1992). Đảng lãnh đạo nhà nước bằng việc đề ra chủ trương, chính sách, đường lối chính trị để nhà nước thể chế hoá thành pháp luật. Đảng không bao biện hay làm thay công việc của nhà nước. Hoạt động Thanh tra công vụ giống như mọi hoạt động khác của nhà nước đều phải đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng.

- Nguyên tắc tập trung dân chủ. Ở nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam, tất cả các quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân. Với tư cách là chủ thể của quyền lực nhà nước, nhân dân có quyền tham gia quản lý nhà nước, tham gia giám sát hoạt động của

các cơ quan nhà nước. Vì vậy, hoạt động Thanh tra công vụ cũng luôn phải đặt dưới sự kiểm tra, giám sát của nhân dân.

- Nguyên tắc pháp chế xã hội chủ nghĩa. Nguyên tắc pháp chế xã hội chủ nghĩa là một trong các nguyên tắc quan trọng trong tổ chức và hoạt động của bộ máy nhà nước nói chung và hoạt động Thanh tra công vụ nói riêng. Nội dung của nguyên tắc này đòi hỏi tổ chức và hoạt động của các cơ quan, tổ chức và thực hiện Thanh tra công vụ phải đảm bảo đúng quy định của pháp luật. Mọi hoạt động thanh tra phải dựa trên quy định pháp luật, đúng thẩm quyền, không chồng chéo, trùng lặp; các kết luận và kiến nghị của thanh tra phải có cơ sở pháp lý.

- Nguyên tắc chính xác, khách quan. Đây là nguyên tắc quan trọng của hoạt động Thanh tra công vụ bởi bất kỳ một số liệu, tư liệu, nhận định nào trong thanh tra không đảm bảo tính chính xác đều có thể dẫn đến những hậu quả khôn lường, thậm chí nghiêm trọng, dẫn đến việc nhìn nhận, đánh giá sai đối tượng, có những quyết định xử lý sai. Vì vậy, chỉ có đảm bảo chính xác trong hoạt động Thanh tra công vụ mới giúp cho cơ quan quản lý đánh giá đúng thực trạng, giúp cho cơ quan quản lý cấp trên có những quyết định đúng pháp luật, bảo vệ lợi ích của nhà nước, của xã hội cũng như quyền và lợi ích hợp pháp của công dân. Nguyên tắc chính xác trong Thanh tra công vụ đòi hỏi các chủ thể phải tôn trọng sự thật khách quan trong quá trình tác nghiệp của mình; phải xuất phát từ thực tế cuộc sống, tôn trọng sự thật, đánh giá sự thật và hiện tượng trên quan điểm lịch sử, khoa học, cụ thể, biện chứng và logic. Nguyên tắc chính xác, khách quan đòi hỏi các kết luận, kiến nghị trong hoạt động Thanh tra công vụ phải được minh chứng bằng chứng cứ khách quan; mọi kết luận, nhận định phải rõ ràng không được chủ quan, thiếu căn cứ. Tính chính xác khách quan có mối quan hệ tác động qua lại: có khách quan mới đảm bảo chính xác; có chính xác mới đảm bảo khách quan.

(Xem tiếp trang 37)

ĐỒNG NAI TỔ CHỨC HỘI THI CHỦ TỊCH ỦY BAN NHÂN DÂN XÃ, PHƯỜNG, THỊ TRẤN GIỎI

■ NGUYỄN LONG

Trong thời gian 4 ngày, (từ 28-31/3/2005) tại Đồng Nai, hội thi Chủ tịch Ủy ban nhân dân (UBND) xã, phường, thị trấn giỏi đã diễn ra trong không khí thi đua sôi nổi, với sự tham dự của 171 Chủ tịch UBND xã, phường, thị trấn đương chức, hơn 100 sinh viên đang theo học lớp trung cấp quản lý hành chính tại Trường Chính trị tỉnh, đại diện lãnh đạo của UBND thành phố Biên Hoà, thị xã Long Khánh và 9 huyện. Trước đó, 171 Chủ tịch UBND xã, phường, thị trấn đương chức đều phải thi ở cấp huyện để chọn ra 36 vị Chủ tịch tham dự hội thi tại tỉnh. 36 vị Chủ tịch UBND xã, phường, thị trấn được tổ chức 2 vòng thi: vòng thứ nhất, chọn ra 12 vị; vòng thứ 2, chọn ra 4 vị vào vòng chung kết chọn nhất, nhì, ba.

Hội thi được tổ chức trang trọng và phát trên Đài Truyền hình Đồng Nai, mỗi cuộc thi gồm 4 phần chính với những tên gọi: "Lựa chọn", "Cùng hoàn chỉnh", "Xử lý tình huống" và "Về đích". Những câu hỏi và tình huống đưa ra là những kiến thức về quản lý nhà nước, về pháp luật liên quan trực tiếp

đến người dân; vấn đề thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở; vấn đề đất đai đền bù, giải toả; vấn đề thực hiện nghĩa vụ của công dân... sát với tình hình thực tế ở cơ sở. Mỗi vị Chủ tịch UBND xã, phường, thị trấn ít nhất phải có một lần trả lời trước lãnh đạo, ban giám khảo, đồng nghiệp, học sinh và quần chúng về 4 nội dung thi nói trên. Để chuẩn bị cho hội thi, ban giám khảo đã đưa ra trên 150 câu hỏi và tình huống; Đài Phát thanh - Truyền hình dựng cảnh qua Video Clip gần 30 tình huống; 171 vị Chủ tịch UBND xã, phường, thị trấn đương chức đều phải nghiên cứu học tập, vận dụng tổng hợp các kiến thức pháp luật, kiến thức hành chính, Quy chế dân chủ, an ninh quốc phòng, xây dựng đời sống văn hoá... những quy định của địa phương liên quan đến cơ sở để vận dụng vào cuộc thi.

Hội thi đã giúp cho các cấp uỷ Đảng và chính quyền các cấp đánh giá đúng đắn hơn về năng lực cán bộ; qua đó có kế hoạch đào tạo, nâng cao năng lực quản lý, điều hành của Chủ tịch UBND xã, phường, thị trấn trong tỉnh. ■

Một số vấn đề về thanh tra công vụ

(Tiếp theo trang 16)

- Nguyên tắc công khai, minh bạch. Công khai là một trong những nguyên tắc cơ bản của hoạt động Thanh tra công vụ. Tính công khai của hoạt động này thể hiện ở chỗ vào những thời điểm thích hợp phải thông báo đầy đủ nội dung thanh tra để người có

trách nhiệm và có liên quan biết nhằm khuyến khích sự tham gia của nhân dân và tổ chức vào hoạt động này, góp phần đảm bảo tin chính xác và dân chủ. Thông qua việc công khai nhân dân có điều kiện hơn trong việc kiểm tra, giám sát hoạt động các cơ quan quản lý nhà nước. Việc công khai có thể: công khai các quyết định thanh tra; công khai kết luận của thanh tra... Tuy từng đối tượng, nội dung mà có hình thức công khai thích hợp, có thể thực hiện trên các phương tiện thông tin đại chúng; có thể trong phạm vi một địa phương hoặc một đơn vị.v.v... ■